

trditvi bode morda cenjena čitalka ugovarjala ter se sklicevala na znanega Bernsteina.*) Znano je, kako je meščanstvo liberalne gospodarske šole pozdravljalo Bernsteina, ko je izdal svojo knjigo, ter ga imenovalo »Kleinbürger.« Ti ljudje so se gotovo pre-zgodaj veselili. Ná-me je njegov nauk celo prav dobro uplival, ker je Bernstein razkril novo obzorje. Vsaka pridobitev na gospodarskem ali političnem polju je novo orožje proletarijata proti kapitalizmu. Moči si proletarjat lahko največ pridobi z gos-podarsko organizacijo. Vidite, cenjene či-talke, ravno tako je z Ženo. Le s premišljenimi dejanji in z gotovim ciljem je moči tudi kaj doseči.

Danes, v družbi svobodne konkurence v gospodarstvu, je ravnopravnost Žene z Možem neizvedljiva. V družbi tlačenja in brezobzirnega boja za obstanek, kjer velja načelo: homo homini lupus (človek človeku volk), je vsaka emancipacija nemo-goča. Žena ne more sama vstati iz blata, v katerem leži, če je Mož suženj. To je mogoče le v kolektivizmu!

Vsakdo mora priznati, da je danes nemogoče odpraviti prostitucijo po poklicu s kakimi reformami. Dá, gospoda! Borimo se proti prostituciji. Toda če se hočemo resno in z uspehom boriti proti njej, moramo kapitalizmu napovedati brezobziren boj! Ne učite le morále teh ubogih žrtev bede, temveč kruha jim dajte!

Danes je Mamon premagal Amorja. Če hočemo ohraniti Ljubezen, moramo od-vreči Mamona, ne pa skušati ju sprijazniti!

Žensko ravnopravnost hočete. Dobro! Ne iščete je torej tam, kjer je ni, temveč priznajte, da pomeni padec kapitalizma, odprava razredne razlike družbe, vsta-jenje tlačene, izmučene Žene ter njene ravnopravnosti.

*) Glej knjigo: Bernstein: Die Voraussetzun-gen des Socialismus.

NARODNA VZGOJA. *)

Nemci so dandanes mogočen činitelj v svetovni politiki, lastnik ogromnega na-rodnega gospodarstva in bogatih zakladov na vseh poljih umetnosti. Še pred petde-setimi leti pa so bili v posmeh svojim srečnejšim sosedom. To, kar so dandanes, niso postali le po zaslugah velikih mož, kakor je bil Bismarck, ampak v prvi vrsti imajo dandanašjo svojo veličino zahvaliti svoji, v primeru z našo — uzorni narodni vzgoji.

Kakor v marsičem drugem, lahko bi se mnogo naučili i v tem pogledu mi pri njih, pri naših najnevarnejših nasprotnikih. Kako torej mislijo nemški pedagogi o na-rodni vzgoji?

Disterweg vidi bistvo narodne (nemške) vzgoje v naslednjih točkah: Nemška vzgoja ne sme zatajiti značaja obče človeške omike. Nемец je človek, v katerem se nahajajo pred vsem klice občečloveške, univerzalne omike. Nemška vzgoja mora iti za tem, da raz-vije občečloveško nra v narodni obliki, odvrtače, zlasti v prvi mladosti, ves tuji nakit. Nemška vzgoja naj povspesuje razvoj individua, samostalnost in samodoločbo istega. Nemška vzgoja se ozira ne le na in-dividualnost otroka, marveč spoštuje tudi pokrajinske posebnosti, izhajajoče iz ple-menske razlike, podreja jih pa pogledu na narodno jedinstvo. Nemška vzgoja vzbuja narodno zavednost; čut za vse, kar je na-rodnega, pa seznanja mladino z narodnimi duševnimi zakladi, goji misel o narodni skup-nosti ter odvrta vse ločujoče razločke, zgodovinske in verske. Nemška vzgoja de-luje od znotraj, ne pa od zunaj noter, na-čelo ji je evolucija. Nemška vzgoja gre v svojem bistvu za tem, da razvija in jači čustvovanje, da budi živo zanimanje za resnico in čednost ter za predmete omike. Ista ne vidi prave vrednosti v mnogolič-nosti znanja, nego v omiki značaja, ne iz-

*) Po dr. H. Abegg-a: Was schulden wir unsern Kindern?

ključujoč telesne vzgoje. Nemška vzgoja se vrši pod uplivom strogosti, pokorščine, pijetete, truda in marljivosti. Nemški vzgoji smoter je prijaznost, odkritost in resničnost. Nemška vzgoja je vzgoja po nemških običajih in navadah. Nemška vzgoja polaga temelj neprestani, vse življenje trajajoči evoluciji gojenca...

V vzgoji igra prvo ulogo materinščina. Čujmo še, kako sodijo Nemci o materinščini.

Materinščina je jezik, v kateri začne, kakor je naravno, človek govoriti; bistveni znaki istega mu ne izginejo nikdar. Očetnjava imenujemo deželo, ki nas je rodila, a materinščino imenujemo jezik, v katerem se razvijajo in izražajo naše misli, naše duševno življenje. V materinščini molimo, v njej mislimo in čutimo vse, kar se tiče domovine in kar nas je domovina naučila. Vsa posebnost čustvovanja in sprejemanja utisov iz zunanjega sveta nam prihaja posredovanjem prvih glasov, ki jih čuje naša vzbujujoča se duša. Ljubeznivi govor matere, laskajoča imena, ki mu ga jih daje, pesem njeno poslušča dete vedno pozorno; sprva obrača svoje oči v njen obraz, na njena usta, potem začne samo govoriti, in njegova prva beseda je skoro vedno: mati. Krivo pa je menenje, da bi se morda vsakdo sam iz sebe naučil svoje materinščine, da bi mu torej ista bila prirojena. Človek ni ustvarjen za določeno materinščino. Germani, Slovani in Romani imajo fizijologiško in anatomiško enaka govorila (organe za govor).

Francosko dete, rojeno na Ruskem, se nauči istotako čisto govoriti ruski, ako ga obdajajo le Rusi, kakor domačin, in ruščina mu postane materinski jezik. Otrok si obrazuje dušo in jezik po okolici, ki ga obdaja, on govori za drugimi.

Zdravi otroci bistrh glav posnemajo kmalu, in sicer izvrstno, tudi najfinejše nijanse. Tako je pri deci v drugem, tretjem, četrtem letu in tako dalje: vso šolsko dobo mora otrok na isti način, posnemajoč, učiti se svoje materinščine. — Prak-

tičen problem je vprašanje o učenju tujega jezika poleg materinega. Tu ne govorimo o znanstvenem, filološkem proučavanju, nego o rabi tujega jezika za vsakdanje potrebe, kot sredstvu neposrednega občevanja. Kakor je videti na prvi pogled, preti nam tu nevarnost, da izgubi otrok, ako hočemo njegovo duševno življenje stlačiti v dve različni obliki, narodni tip in npravni čut za domače, da nastane zmešnjava v jeziku, v čustvovanju, neznačajnost in hermafroditstvo. Ako pa to stvar preiščemo natančneje, najdemo, da je ta bojazen pretirana. Pred vsem veljaj načelo, da mora biti en jezik materinščina; niti otrok ne more služiti dvema gospodarjema. Drugi jezik se nauči otrok pač rabiti, da se zamore razumevati s tujimi osebami, s katerimi pride v dotiko in ki ne umejo njegovega jezika. Pazno poslušča njih govorjenje ter govori kmalu za njimi, kar so rekli in kakor so imenovali posamezne predmete. Ta tehniški del govorjenja je znatna pridobitev, katero je v poznejši dobi mnogo težje doseči, ter je vsed tega velike vrednosti za vse, ki imajo potrebo in priliko, priučiti se tujim jezikom. Sicer pa korist, ki jo ima otrok od tega, ni tolika; izvečine usposobi otroka rabiti vsakdanje izraze, mnogokrat ponavljane reke. Ako sta oče in mati različne narodnosti, razumevali bodo otroci pač oba jezika, govoriti pa hočejo le enega ter govorijo navadno le s tistim roditeljev, ki razume samo dotični jezik. Tuj jezik ostane otroku vedno tuj: s prvinami se seznanja zunanje, a še le mnogo pozneje, vsled čitanja in vaje, se pokažejo očiti uspehi, katerim se je z zarano navado položil temelj. Nobenemu nemškemu otroku pa, in če bi bil kraljevega rodu, ni smeti o vzbujanju zavesti pridržati ali prikrajšati nemške materinščine. Ako se je izpolnil ta pogoj, ni nobene nevarnosti, če otroka uvedemo tudi v območje tujega jezika. Če je korenika ostala zdrava, smemo

rastlino tudi presaditi; potem bo razvijala svoje posebne lastnosti v tuji zemlji to toliko bujnejše.

Tako sodijo o narodni vzgoji in o maternem jeziku Nemci. Dal Bog, da bi Slovenke uvaževale nauke, ki jih lahko crpijo iz gornjih vrstic!

UMIRANJE. J. S. MACHAR. (GOSPEJ OTILJI SKLENAREVI-MALI. *)

„No, kje je?“

„Še sledu ni, milostiva; ves vrt sem preiskala in podstrešje, i v kleti bila sem in pri sosedih povprašala — a nihče ni je videl. Kakor bi zemlja bila jo pokrila.“

„A v pralnici in čumnati si bila?“

„Da, pa zastoj.“

„Morda je kdo ukradl jo.“

„To bi se mu splačalo! Kakor kozuh moljav je bila mačka, dlaka v roki ostala je, če se si je dotaknil“, postrežnici mladi smeje iskrene oči se zlobno in zaničujoče na bolno gledajo gospo, katera leži tu v belih pernicah odeta in v zid obrnjena.

Pepelasto ji novembra svit lase obseva rjave, kateri se ji lepijo na čelo, profil izmučeni in ožolteli in suhe členke na ročici mali, ki iz rokava kuka in kot mrtva na pernici leži. Poročni prstan motno leskeče se na njenem prstu, prevelik je.

„Kako je danes zunaj?“

„Eh, vlažna zima, mraz, da kar pretresa kosti človeku.“

„Saj ga tudi čutim.“

Priloži v peči in potem še enkrat pregled vse — sobico, klet in podstrešje, prinesi mi živalico ubogo.“

*) Iz zbirke »Zde by měly kvést růže...«

In v peči veselil se zlatožolti piamen je nove žrtve, zadovoljno skakljal je okrog črnih kosov oglja, ki hišina mu jih je vrgla v žrelo nevoljna, godrnjaje radi smešne želje po mački, radi muh goposkih,

„Žival uboga“, vzdihnila gospa je in topo zrla v ornamente stene; na polji modrem melanholično so se vili cveti enostavno sivi, „uboga mačka!“ —

Njena duša davno že v neki slutnji je račun sklenila z ljudmi, z mladostjo, z vsem, kar nam je žitje, te štiri stene zdaj so bile svet ji — zdaj še žival se izgubi ji stara! Tu čuti, kakor bi ji roka tuja uropala kos duše!... Nekaj tednov ta mačka že ni mogla več iz hiše, in nekaj tragičnega bilo v hoji, v očeh nje žoltih... kakor da bolezen, ki muči njo, lotila se je tudi razumne te stvari! Po cele dneve polegala je v toplem kotu blizu peči, izleknjeno in nepremično, in odtod zrla vanjo žalno z okom širokim, svetlim.

Petnajst let temu je, ob svoji svatbi prinesla jo od matere je svoje, igravo mucko z mehko belo dlako in smešno črno liso na glavicu, ki bila je kot čepica koketna nad hudomušno modrimi očesi. Takrat je k možu svojemu stopila in mucko pritiskaje k nedrom nanj se naslonila: „Glej zadnjo stvar iz bale!“ in mucko poljubila je. On v šali zagrozil mucki je: „Tatici mojih poljubčkov ne dajaj.“ In mucika je na tla zletela, ona pa se je ovila okrog vratu njegovega...

Ah slike te iz minulosti njene!...

Spomini njeni bili so le vrsta momentnih slik, ki v nje je vse prelila v nočeh brezsanjskih, dnevih zapuščenih, kak doživela je. Na njih je bilo naslikano natančno, kot reljéf, vse, in vsaka slika bila je dogodek. Le-ti spomini so ji še ostali, ko je pod težo slutenj že račun sklenila z ljudmi, z mladostjo, z vsem, kar nam je žitje, — pač žalosten plus. Nje premissljala je,